

**Simona Lazăr, Cultura Vârtop în Oltenia, Editura
Fundatia Scrisul Românesc, Craiova, 2005, 134 p. text,
45 planșe.**

Gheorghe Calotoiu

Lucrarea, prezentată de doamna Simona Lazăr, sintetizează principalele descoperiri și opinii ale specialiștilor din domeniu, acumulate în timp, referitoare la cultura Vârtop în Oltenia.

Studiul se structurează în mai multe capitole mari: “Baza documentară a primei epoci a fierului în Oltenia” (p. 29-33), „Încadrarea culturală și cronologică a primei epoci a fierului în Oltenia”, care are trei subcapitole importante: „Începutul primei epoci a fierului în Oltenia – încadrare culturală” (p.33-59), „Sisteme cronologice ale Hallstattului” (p.59-64), și „Catalogul descoperirilor din Oltenia” (p.71-116).

Înainte a acestor capitole autoarea prezintă o „Introducere” (p.7-15), în care pune în discuție termenul de cultură arheologică începând cu sec. al XVIII-lea până în zilele noastre. Un alt capitol al cărții cuprinde „Cadrul geografic” (p.15-22), care constituie elementul de permanență și fundamentul pe care s-au dezvoltat populația și așezările omenești. Zona care face studiul cercetătoarei Simona Lazăr se compară cu un măreț amfiteatru care coboară în trepte de la nord la sud. Treapta de nord, cea mai înaltă este reprezentată de masivele montane Vâlcan, Godeanu, Mehedinți, urmând dealurile subcarpatice și piemontane iar spre sud zonele joase de câmpie.

În capitolul „Istoricul cercetării” doamna doctor în arheologie Simona Lazăr prezintă nume importante de cercetători care s-au ocupat de această problemă a apariției și evoluției a primei epoci a fierului în Oltenia. Între aceștia sunt enumerați: I. Nestor care combate prima oară teoria italică a lui V. Pârvan. D. Berciu în „Arheologia preistorică a Olteniei” valorifică materialele caracteristice câmpurilor de urne din Oltenia și este prezentat pentru prima dată grupul Vârtop – Plopșoru. După D. Berciu, grupul Vârtop - Plopșoru păstrează tradiția ceramicii anterioare, care are analogii în Banat cu grupa Vatina-Vârșeț. În 1961 Vladimir Dumitrescu publică monografia „Necropola de incinerare din epoca bronzului de la Cârna”, unde încearcă o periodizare internă a culturii Gârla Mare. D. Hansel în lucrarea sa apărută în 1976 reia discuțiile referitoare la culturile Verbicioara și Gârla Mare. Acesta propune o singură fază Verbicioara pentru fazele I-III stabilite de D. Berciu, iar fazele IV-V sunt prezentate ca o grupă culturală cu

caracteristici proprii sub denumirea de grupul Govora. Același autor fixează începutul grupului Vârtop în cadrul ceramicii culturii Gârla Mare, ținând cont de dezvoltarea motivului canelat. În timp B. Hansel datează acest grup în secolul al XII – lea a.Chr., iar ca o fază intermediară între Gârla Mare și Vârtop ar putea fi grupa Ișalnița. Începutul primei epoci a fierului este discutată și de S. Morintz în lucrarea sa din 1978. Spre deosebire de B. Hansel, S. Morintz consideră că aspectul Ișalnița poate fi încadrat între ultima fază a culturii Verbicioara (Vb) și prima epocă a fierului.

Autoarea cărții, Simona Lazăr subliniază faptul că prin cercetarea și publicarea tumulului de la Susani de A. Vulpe și I. Stratan sunt aduse noi argumente ce atestă clar un grup Hallstattian timpuriu bine format. Prin repertoriul de forme, tehnica și motivele decorative canelate acest tumul de la Susani este ilustrativ pentru începutul epocii hallstattiene. Autoarea reliefează aspectul că I. Chicideanu, mai recent aduce contribuții majore pentru sfârșitul epocii bronzului din Oltenia prin cercetările sale în zona Bistreț – Cârna. Acest cercetător a identificat un nou grup cultural ce se plasează cronologic între secolele XIII- XII a.Chr., pe care l-a denumit Bistreț – Ișalnița. Grupul cultural respectiv reprezintă ultima manifestare a epocii Bronzului în lunca Dunării de la Clisură până la vărsarea Oltului, fiind contemporane cu Cruceni – Belegis II și precede grupului Vârtop.

Doamna Simona Lazăr are ca bază documentară a primei epoci a fierului în Oltenia publicațiile de specialitate: - „Dacia”, „SCIVA”, „MCA”, „Thracodacica”, „Oltenia – studii și cercetări”, „Arhivele Olteniei”, „Drobeta”, „Litua”, „Buridava”. După aceea autoarea cărții studiază lucrări sintetice ale problemei, publicații ale lui V. Dumitrescu, M. Petrescu – Dîmbovița, B. Hansel, A. Vulpe și alții.

Doamna cercetător, Simona Lazăr a identificat 74 localități cu 110 puncte arheologice, descoperiri ce aparțin perioadei culturii Vârtop.

În capitolul „Încadrarea culturală și cronologia primei epoci a fierului în Oltenia” autoarea cărții distinge în bronzul târziu două aspecte culturale: unul de nord – zona deluroasă subcarpatică cu descoperiri în special ce aparțin grupei Govora și altul pe linia Dunării și în câmpia Olteniei, cu ceramică canelată ce aparține ultimei faze a culturii Gârla Mare și devine mai frecventă în aspectul cultural Bistreț Ișalnița .

Cercetătoarea Simona Lazăr pe lângă prezentarea materialului ceramic specific culturii Vârtop – cu ceramică hallstattiană canelată – ce este atestată la Balta Verde, Hinova, Bistreț – Cârna, Vârtop și zona Râmnicu- Vâlcea, Călugăreni – Padeș (jud. Gorj), Portărești (jud. Dolj) ș.a. reliefează și multitudinea obiectelor de bronz descoperite în zona Olteniei.

Doamna Simona Lazăr menționează spadele cu limba la mâner de la Bălcești – Valea Mare, Grui – Mușetești (Gorj) și Prundeni care sunt de tip Reutlingen și se datează în perioada Br.D – HaA. De asemenea, sunt prezentate celturile de tip transilvănean descoperite în Oltenia la Cârna, Ostrovul Mare, Orodol, Plenița, Logrești (tipare de turnat celturi), Poroina Mare, Hălânga (jud. Mehedinți), Moțăței, Răcari, Plenița, Plosca (jud. Dolj), Socu (jud. Gorj), Vulturești (jud. Olt). Acestea au fost atribuite cronologic perioadei BrD și HaA.

În discutarea sistemelor cronologice, doamna doctor în arheologie,

Simona Lazăr prezintă cronologia elaborată de P. Reinecke, H. Muller – Karpe, de care cercetătorii, care s-au ocupat de cercetarea acestei perioade de timp, au fost obligați să țină seama,.

Cronologia relativă și absolută a Hallstattului timpuriu în Oltenia a preocupat pe cercetătorii A. Vulpe, B. Hansel, D. Berciu, S. Morintz. Cronologia hallstattului timpuriu din Oltenia are o primă etapă caracterizată de ceramica canelată, ce poate fi datată în cronologia absolută, în secolele XII-XI a.Chr. a doua etapă, cu ceramică imprimată de tip Insula Banului- Gornea – Kalakaca se încadrează cronologic în secolele X-IX a.Chr., fiind urmate de cultura Basarabi, care debutează la sfârșitul sec. IX a.Chr., sau la începutul sec. VIII-a. Chr.

Autoarea cărții, Simona Lazăr prezintă un catalog al descoperirilor arheologice din Oltenia, unde sunt cuprinse 74 de puncte arheologice cu bibliografiile aferente. În continuare, doamna Simona Lazăr prezintă, în limba engleză, un rezumat al lucrării (p.126-132), o bibliografie cu 144 de lucrări în specialitate. Ilustrația cuprinde 45 de planșe, dovedindu-se un suport real în susținerea celor expuse în text.

Lucrarea doamnei Simona Lazăr, doctor în arheologie, se adresează în primul rând specialiștilor ce se ocupă de Bronzul târziu și Hallstattul timpuriu, dar și studenților, elevilor și publicului iubitor de arheologie.

